

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАУКОВІ ПОШУКИ МОЛОДІ
У ТРЕТЬОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ**

**Тези доповідей
міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених, аспірантів і докторантів**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА.
ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ**

14–15 травня 2015 р.

**Біла Церква
2015**

Затверджено
вченою радою університету

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., д-р екон. наук, академік НААН, ректор;

Сахнюк В.В., д-р вет. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності;

Борщовецька В.Д., канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики;

Мельник О.Г., канд. юрид. наук, голова НТТМ факультету права та

лінгвістики;

Царенко Т.М., канд. вет. наук, начальник відділу науково-дослідної та інноваційної діяльності;

Сокольська М.О., зав. редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар.

Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і докторантів «Актуальні проблеми українського законодавства. Філософсько-культурологічні дослідження», 14–15 травня 2015 р. – Біла Церква, 2015. – 28 с.

До збірника увійшли матеріали наукових досліджень молодих вчених, аспірантів та докторантів з актуальних проблем законодавства України, теоретичних і практичних питань перекладу, а також результати досліджень сучасних психолого-педагогічних напрямів.

УДК 384

БРОВКО Н.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

09101959@mail.ru

СИСТЕМА ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Церква як соціальний інститут і право тісно пов'язані між собою. Діяльність держави і церкви спрямована на служінні людині та суспільству. Однак ці дві суспільні інституції мають різну мету, виконують різні функції і завдання. Держава має свою законодавчу базу, яка регулює всі аспекти життя в суспільстві, тому взаємоповага держави до церковного права і церкви до державних законів є запорукою їх гармонійного співіснування.

Відповідно до Українського законодавства система державно-церковних відносин у сучасній Україні регулюється як міжнародними, так і національними нормативно-правовими актами. Взаємовідносини держави і церкви в Україні здійснюються в таких напрямках:

- держава та органи державної влади не втручаються у внутрішні справи діяльності церкви та релігійних організацій;

- церква та релігійні організації не втручаються в діяльність держави та державних органів.

Сучасна суспільно-політична ситуація в Україні характеризується значним ступенем соціальної напруженості, падінням довіри громадян до владних структур. За цих умов, значну роль у вирішенні багатьох внутрішніх проблем, може відіграти церква, авторитет якої може допомогти у вирішенні проблем, що заважають демократичному розвитку України. Необхідно створювати умови для ефективної співпраці суспільства, церкви і держави. Україна, як правова держава, повинна забезпечити одну з ключових свобод – свободу совісті та віросповідання, що передбачена ст. 35 Конституції України.

Зважаючи на важливість питання інституційного забезпечення розвитку державно-конфесійних відносин, надзвичайно актуальним постає питання функціонування державного органу України у справах релігій, існування якого передбачено Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Важливу роль для розвитку державно-конфесійних і міжконфесійних відносин можуть відіграти міжцерковні ради при обласних державних адміністраціях, які були створені на доручення Президента України в деяких областях України. Разом з тим, більшість з них нині потребує активізації своєї діяльності.

Подальший розвиток України як європейської демократичної держави в значній мірі залежить і від подальшої розбудови партнерської моделі державно-церковних відносин. Розв'язання цих масштабних завдань потребує спільних зусиль державних інституцій різного рівня, представників релігійної спільноти, науковців, громадськості.

УДК 352.342.25

КОВАЛЬЧУК І.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В АСПЕКТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Ефективне функціонування місцевого самоврядування як цілісної системи потребує акцентування уваги на процесах, що відбуваються на рівні його основних структурних елементів, якими виступають територіальні громади. Саме на рівні територіальних громад

формується основи громадянського суспільства, закладається підґрунтя соціального, економічного та культурного розвитку країни.

Вагомим кроком на шляху децентралізації стало законодавче закріплення порядку об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», який набрав чинності 4 березня 2015 року. Таке об'єднання забезпечує право громадян на участь в управлінні державними справами, що є одним з демократичних принципів, більш того таке право може здійснюватися виключно на місцевому рівні. Проте, даний Закон не гарантує системного втілення по всій території України, оскільки об'єднання громад носить виключно добровільний характер.

Добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст може здійснитися лише після громадського обговорення та схвалення такого рішення. До того ж адміністративним центром об'єднаної територіальної громади визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади.

Важливо, що об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської чи міської місцевості, а найменування об'єднаної територіальної громади, як правило, має бути похідним від найменування населеного пункту, визначеного її адміністративним центром.

В результаті об'єднання у різних територіальних громад безпосередньо виникає можливість здійснювати співробітництво між собою шляхом укладання відповідного договору. Так, Конституцією України гарантується, що територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби.

Повноваження органів місцевого самоврядування, сільського, селищного, міського голови територіальних громад, що об'єдналися, припиняються з моменту набуття повноважень новообраними органами місцевого самоврядування, сільським, селищним, міським головою територіальної громади, утвореної внаслідок добровільного об'єднання. Водночас відповідна обласна рада одночасно з прийняттям рішення про утворення об'єднаної територіальної громади призначає перші місцеві вибори депутатів відповідної ради об'єднаної територіальної громади та відповідно сільського, селищного, міського голови.

Таким чином, децентралізація шляхом об'єднання та співробітництва територіальних громад забезпечує їх реальну правосуб'єктність та надає можливість реалізовувати власні повноваження. Більш того, в результаті спільної діяльності декількох територіальних громад, стане можливим ефективно створення і підтримка повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

УДК 342.951

КРАВЦОВА К.М., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

katya_kr@bigmir.net

ВИЗНАЧЕННЯ ОБІГУ ПЕСТИЦИДІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК ОКРЕМОГО ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В контексті проведення адміністративної реформи на сучасному етапі, серед питань, що актуалізуються, постають проблеми визначення обігу пестицидів у сільському господарстві як окремого об'єкта адміністративно-правового регулювання, окреслення його

особливостей та складових. Особливостями обігу пестицидів як об'єкту адміністративно-правового регулювання є необхідність застосування державного впливу на суспільні відносини пов'язані з зазначеним об'єктом, а також функціонування специфічного адміністративно-правового механізму його регулювання.

Враховуючи загальне поняття «обіг» та положення Закону України «Про пестициди та агрохімікати», поняття «обіг» доцільно вживати щодо адміністративно-правового регулювання пестицидів. Адміністративно-правовий аспект регулювання обігу пестицидів полягає в тому, щоб за допомогою адміністративно-правових заходів, методів, способів унеможливити та запобігти заподіяння шкоди від застосування пестицидів, а у разі її виникнення – притягнути винних осіб до адміністративної відповідальності. Тому прийнятним є розглядати обіг пестицидів як адміністративно-правову категорію.

Об'єктом правового регулювання є економічні, політичні, соціальні, національні, майнові суспільні відносини. Слід відзначити, що розгляд об'єкта адміністративно-правового регулювання під кутом зору управлінських відносин є традиційним в адміністративно-правовій науці.

«Об'єкт управління, вважають автори, може здійснювати вплив на довкілля у двох напрямках: «від природи до людини» (вилучення природних ресурсів) і «від людини до природи» (забруднення навколишнього середовища). Вплив на навколишнє середовище є кінцевим продуктом діяльності об'єкта управління».

Викладене дає підстави зробити висновок про те, що об'єктом адміністративно-правового регулювання у сфері обігу пестицидів у сільському господарстві є адміністративно-правові відносини з приводу виробництва, державної реєстрації, закупівлі, рекламування, транспортування, зберігання, торгівлі, застосування або ж утилізації, знищення, знешкодження пестицидів.

Отже, обіг пестицидів у сільському господарстві виступає специфічним об'єктом адміністративно-правового регулювання, який має важливе значення для розвитку української економіки та продовольчого забезпечення населення.

УДК 347.61

МАЛИШКО І.В., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

malovichkoInna@meta.ua

СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШИХ ДЕКРЕТІВ СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНСЬКОЇ РСР

В Українській РСР першими законодавчими актами з сімейного законодавства були декрети Раднаркому «Про цивільний шлюб і про ведення книг актів громадянського стану» та «Про розлучення» 1919 р., сюди ж належить і перший Кодекс сімейного законодавства УРСР 1919 р.

Ці перші законодавчі акти по-новому розв'язали головні питання правового регулювання сім'ї і шлюбу і проголосили такі основні принципи сімейних стосунків:

1. Шлюб оголошувався вільним союзом двох рівноправних громадян, союзом, який виникає на основі взаємної згоди, Будь-яке силювання до вступу в шлюб або перешкода до його здійснення не допускалися. Батьківський дозвіл на вступ у шлюб не мав сили. Таким пережиткам старого ладу, як калим, викуп, посаг, оголошувалась рішуча боротьба.

2. Оголошувалась свобода розірвання шлюбу, яка безпосередньо зв'язана з принципом свободи шлюбу; взаємне розірвання шлюбу могло бути здійснене через ЗАГС, а при відсутності згоди – через народний суд.

3. Усувався всякий вплив релігії й церкви на сімейні стосунки. Перший декрет про шлюб ліквідував церковний шлюб і оголосив дійсним тільки цивільний шлюб, зареєстрований в органах ЗАГС.

4. Проголошувалась рівноправність між жінкою і чоловіком: подружжю *належали* рівні майнові і особисті права, що досягалось ліквідацією нерівності жінки у всіх галузях суспільно-політичного життя, надання жінці-матері різних пільг і гарантій, системою державних допомог вагітним і породіллям, проведення соціально-культурних заходів для розширення мережі дитячих виховних закладів, рішуче заборонялася всяка дискримінація расового, національного і релігійного характеру.

Всесірно захищались інтереси дітей. Батьки мали рівні права, виконували однакові обов'язки щодо дітей. Здійснення батьківських прав могло бути тільки в інтересах дітей. При неправомірному здійсненні своїх прав мати й батько могли бути позбавлені батьківських прав.

Декрет Раднаркому УРСР «Про цивільний шлюб і про ведення книг актів громадянського стану» покінчив з царськими законами про шлюб та сім'ю. Він проголосив, що «Українська РСР надалі визнає обов'язковими цивільні шлюби» Церковні обряди шлюбу оголошувалися декретом «приватною справою осіб, що бажають одружитися» і могли здійснюватися лише після державної реєстрації шлюбу в органах ЗАГСу.

Перші декрети УРСР про шлюб і розлучення проголосили демократичні принципи, які розвинулися пізніше в струнку систему інститутів сімейного права та постійного подальшого вдосконалення сімейного законодавства.

УДК 342.9

САМОЙЛОВИЧ А.А., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

a.samoylovych@gmail.com

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА

Адміністративна деліктологія, незважаючи на її сталість та широку дослідженість ще з радянських часів – досі відносно неоднозначна частина предмету адміністративного права. Вважаю, що така ситуація виникла в результаті того, що теперішні дослідники не наважуються суттєво з'ясувати та розширювати сутність адміністративно-деліктних правовідносин внаслідок глибоких досліджень.

С. Петков зазначає, що дослідження питань, пов'язаних із деліктологією, проводили вчені юристи, психологи, соціологи, економісти, педагоги. Але цілий ряд питань, пов'язаних із владними правопорушеннями, а саме так вони перекладають латинський термін «адміністративна деліктологія», залишається недостатньо вивченим. На жаль, ще й досі в суспільстві панує думка, що суспільні науки, особливо історія і право – це псевдонауки, які постійно змінюють своє внутрішнє наповнення відповідно до політичних тенденцій. Такий підхід є хибним. Тому що управління, право та історія – перші науки, які вивчалися з найдавніших часів і вдосконаленню яких присвячували свій час видатні вчені давнини: Геродот, Платон, Аристотель, Августин та багато інших.

Адміністративна деліктологія являється частиною більш загально-правової науки деліктології та вивчає такі види порушень адміністративного законодавства як: порушення з боку посадових та службових осіб співробітників органів виконавчої влади під час виконання службових обов'язків; протиправні діяння, які допускають підприємства установи, організації (різних форм власності та галузевої приналежності), внаслідок чого тягнуть примусові заходи; протиправні дії з боку фізичних осіб (громадян України, іноземців, осіб без громадянства) наслідком чого є застосування адміністративного стягнення.

О. Муза вважає, що сучасні підходи щодо формування адміністративно-деліктного права дають підстави стверджувати, що його предметом виступають адміністративно-деліктні правовідносини, які є складною правовою категорією та виникають з приводу вчинення адміністративних проступків, порядку притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб, процесуальних аспектів провадження у справах про адміністративні проступки, заходів із профілактики та запобігання вчинення адміністративних проступків, з питань ефективності адміністративно-деліктного законодавства.

Адміністративна деліктологія – це частина державно-правової політики, яка спрямована на протидію адміністративним правопорушенням, об'єднує теоретико-правові ідеї про контроль над адміністративною деліктністю, здійснюється на підставі законодавства.

УДК 342.761

КУЗЬМЕНКО Я.П., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ

Право на життя як форму існування матерії мають усі живі істоти. Проте щодо людини це право має значно глибший зміст. Лише людина наділена розумом і свідомістю, тому є вищою соціальною істотою, оскільки її життя невіддільне від суспільного розвитку. Без життя (права на нього) втрачають свою вагу інші природні і соціальні цінності: навколишнє середовище, матеріальний достаток, мирне існування, розвиток демократії.

Право на життя – це складний, багатофункціональний інститут, що має різноманітні зв'язки і відносини з іншими правовими, державними і громадськими інститутами. Звідси його специфічні особливості у формуванні, функціонуванні та внутрішній побудові.

Варто зазначити, що серед науковців немає єдності думок щодо визначення поняття права людини на життя. Так, Л. Ольховик, зазначає, що у сучасному розумінні право на життя розглядається як особисте немайнове право фізичної особи, що виникає з приводу особистого немайнового блага, яким є життя людини. Н. Кальченко стверджує, що право на життя – це природна, невід'ємна від людини можливість захисту недоторканності життя і свободи розпорядження нею, гарантована нормами внутрішнього законодавства і міжнародно-правовими актами. Подібною позиції притримується і Г. Романовський, який зазначає, що право на життя є основним правом людини, закріплене як основними міжнародними документами у сфері прав людини, так і національними конституціями.

Серед проблем, пов'язаних із забезпеченням, охороною та захистом права на життя однією з основних є проблема його змісту. Саме зміст, тобто впорядкована сукупність елементів, їх внутрішня організація дають змогу розкрити сутність будь-якого права. Змісту прав людини притаманні різні аспекти, внаслідок того, що права людини є комплексним соціальним явищем, в якому концентруються різноманітні форми соціальної дійсності та суспільної свідомості. Моральні аспекти змісту прав людини полягають у тому, що вони виражають ідею соціальної цінності особистості. Наприклад, у праві на життя, закріпленому в статті 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, проявляється висока повага до людського життя як безцінного, найвищого блага.

Таким чином, до цього часу в науковій літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення поняття «право людини на життя». Дефініція досліджуваного права не міститься й у вітчизняних нормативно-правових актах. Тому багато науковців трактують по своєму це поняття і зводять його до єдиного змісту.

УДК 343.98

СОКИРИНСЬКА О.А., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

o.sokirinska@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДОСЛІДЖЕННЯ КРОВІ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

Сліди крові віднесено до субстанціональних слідів-відображень людини до яких можна віднести всі можливі виділення організму людини чи будь-які відокремлення, які до цього часу розглядалися як сліди у широкому розумінні, тобто такі, що причинно пов'язані з

подією злочину і мають криміналістичне значення, але не відбивають зовнішньої будови слідоутворюючого об'єкта. Такі сліди часто зустрічаються при розслідуванні злочинів проти життя, здоров'я, свободи і гідності особистості.

Ще в 19 столітті дослідження і виявлення свіжих плям крові не викликало труднощів, а от інша справа – старі плями. Під впливом повітря й світла плями крові на одязі й різних пристроях і засобах набувають буро-червоного забарвлення та можуть змінювати свій зовнішній вигляд так сильно, що їхній поверхневий огляд може ввести в оману навіть дуже досвідченого слідчого. Бурхливий розвиток дослідницької діяльності відносно плям крові привів до появи багатьох способів виявлення і дослідження застарілих плям. Багато вчених описували способи з рекомендаціями їхнього застосування у слідчій практиці під час розслідування злочинів: наприклад, реакції Гпейхмана, Ван Деєна, з допомогою перекису водню, Мейєра, Стржижовського. Ці методи і способи спрямовані на встановлення присутності тих елементів крові, які мають форму, тобто кров'яні тільца, а також на констатацію наявності гемоглобіну у крові, що відрізняє кров людини і тварини.

З розвитком нових наукових технологій з'явилися нові можливості в дослідженні і ідентифікації об'єктів біологічного походження. Виявлення сукупності генетичних ознак забезпечує можливість встановлення особи людини з високим ступенем ймовірності.

Швидкий розвиток молекулярно-генетичних досліджень дозволив впровадити в криміналістичну судово-медичну практику методи ДНК-ідентифікації. «Геномна дактилоскопія», яка дозволяє ідентифікувати людину за зразками крові, сперми, волосся, по залишках кісток та інших слідах біологічного походження, широко застосовується в експертизах кримінальних і цивільних справ у всьому світі, в тому числі і в Україні. ДНК-ідентифікація допомагає ідентифікувати не тільки особу, але й використовується для встановлення біологічного споріднення, ототожнення частин тіла, визначення генетичної статі.

УДК 347.133.26

ЯРМОЛЕНКО Ю.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕТОРІВ НА ПІДСТАВІ ДОГОВОРІВ ПРО СУМІСНУ (СПІЛЬНУ) ДІЯЛЬНІСТЬ

Сучасні умови господарювання та реалії економічного розвитку України розкривають багато проблем в сфері функціонування підприємницького сектору. Але чи не основною проблемою є брак оборотних засобів для здійснення промисловими підприємствами розширеного відтворення. В цьому контексті найбільшої уваги заслуговує інститут спільної діяльності, який закріплює надзвичайно ефективну форму кооперації, що може використовуватись в процесі взаємовідносин вітчизняних підприємств із іноземними інвесторами.

За результатами аналізу регулювання діяльності іноземних інвесторів на підставі договорів про сумісну (спільну) діяльність можна зробити деякі висновки.

По-перше, правове поле в цьому аспекті характеризується певною складністю та неузгодженістю норм. Сам по собі інститут спільної діяльності притаманний для таких галузей законодавства: цивільного – як і інститут договору про сумісну діяльність; інвестиційного – уособлюється через створення підприємств з іноземними інвестиціями; зовнішньоекономічного – уособлюється через створення спільних підприємств, однак жодна з цих галузей законодавства не характеризується комплексністю та повнотою правового регулювання.

По-друге, участь іноземних інвесторів в здійсненні спільної діяльності разом із суб'єктами господарювання-резидентами має специфічний економічний зміст, який розкривається через механізми оподаткування, здійснення спільного управління об'єднаними активами, роздільного бухгалтерського обліку, митного оформлення тощо.

По-третє, вітчизняне законодавство про спільну діяльність не має чіткого обмеження щодо видів спільної діяльності, але за участі іноземного інвестора такі обмеження будуть цілком логічними, з огляду на його статус. Загалом всі особливості, що пов'язані із статусом іноземного інвестора за вітчизняним законодавством віддзеркалюватимуться і на особливостях провадження спільної діяльності.

По-четверте, адміністративно-управлінська діяльність держави в аспекті регулювання діяльності іноземних інвесторів на підставі договорів про сумісну (спільну) діяльність уособлюється не лише в нормотворчій (законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти) функції, але і шляхом створення стимулюючих та заохочуючих інструментів, які б сприяли залученню іноземних інвестицій в економіку України.

Залучення іноземних інвесторів до спільної діяльності із суб'єктами господарювання-резидентами на сьогодні є недостатньо врегульованим правовим інститутом і передбачає можливість функціонування у формі спільного підприємства з іноземними інвестиціями (з оформленням юридичної особи) і простого підприємства (без оформлення юридичної особи). Тому правове регулювання такої діяльності, в тому числі на підставі укладення договору про спільну діяльність вимагає доопрацювання на теоретичному та методологічному рівнях, а тому саме пошук більш ефективних механізмів його реалізації і має стати предметом подальших наукових досліджень в цій сфері.

УДК 340.1

ТЕРЕЩУК М.М., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет
tereschuk2004@ukr.net

ДІАЛЕКТИЧНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Глибина та якість дослідження юридичної відповідальності в першу чергу залежить від правильного використання засобів наукового дослідження.

Тому питання методологічного забезпечення є провідним для теоретичного дослідження юридичної відповідальності. Лише за умови правильного використання методів, засобів та способів наукового пізнання можна досягти поставленої мети і виконати завдання по дослідженню юридичної відповідальності.

З позицій філософії, методологія розглядається як система принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему.

Як зазначає С.П. Щерба, методологія являє собою систематизовану сукупність підходів, способів, методів, прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети, якою в науковому пізнанні є отримання істинного знання або побудова наукової теорії та її логічного обґрунтування, досягнення певного ефекту в експерименті, спостереженні тощо.

Справедливо вважає В.П. Кузьмін, називаючи методологію системою «підстав» та методів наукового пізнання, а будь-який окремий методологічний засіб лише відносно самостійною частиною методології.

Таким чином, з позиції філософії методологія розглядає організацію діяльності з метою її впорядкування з чітко встановленими характеристиками, структурою і процесом її здійснення.

На вищому рівні юридична відповідальність розглядається крізь призму філософських знань, основу яких складає матеріалістична діалектика.

Теоретичною та методологічною основою дослідження юридичної відповідальності є комплекс загальних закономірностей процесу розвитку предметів і явищ об'єктивної реальності, що відображаються в діалектиці.

Як зазначають О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко, у юридичній науці метод діалектики визначає основні напрямки і підходи до вивчення державно-правових явищ, тобто є вченням про найбільш загальні закономірні зв'язки розвитку буття та свідомості.

За допомогою діалектики здійснюється аналіз розвитку юридичної відповідальності, її взаємозв'язок з іншими явищами правового характеру. Діалектичний метод дає змогу дослідити проблему юридичної відповідальності крізь призму детермінованості та єдності процесів її формування.

Інструменти дослідження структури юридичної відповідальності дають змогу розглянути її в контексті таких категорій як «форма» і «зміст».

Так, сутність юридичної відповідальності полягає в тому, що держава своєю примусовою силою забезпечує охорону і безумовну реалізацію правових норм.

Її пізнання за допомогою діалектичного методу вказує на те, що змістом юридичної відповідальності безпосередньо є примус держави, що застосовується до правопорушника, а формою є способи, за допомогою яких реалізується юридична відповідальність, а саме каральний та правовідновлюючий.

Отже, діалектичний метод пізнання юридичної відповідальності надає можливість виокремити її ознаки, дослідити функції і принципи та визначити взаємозв'язки з іншими явищами правового характеру.

УДК 347.211(075)

ПАХОМОВА А.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

pakhomova_a@ukr.net

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ

Однією із нагальних проблем сьогодення в сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні є низький рівень захищеності авторського права в Інтернет-мережі. За останні роки, по даним різноманітних міжнародних організацій, Україна постійно займає «лідуючі позиції» серед країн з високим рівнем Інтернет-піратства.

Норми законодавства в силу своєї природи більш інертні, порівняно з технологічним прогресом. Так, нові процеси, способи використання та поширення об'єктів авторського права дуже нескоро отримують належну правову регламентацію, адже Україна має погані передумови для якісного захисту об'єктів авторського права. На думку А. Пархоменка найбільш критичними прогалинами законодавства є:

- відсутність чіткого механізму визначення відповідача у справах про захист авторських прав;
- відсутність чіткого механізму фіксації доказів порушення авторських прав;
- відсутність методики підрахунку завданих збитків;
- недостатнє приділення уваги юрисдикційним питанням.

Зрозуміло, що зовсім скоро світовій спільноті доведеться визначити юрисдикцію дії тих чи інших норм національних законодавств у мережі Інтернет. Наразі ж чіткої правової позиції не існує – ані в світі, ані в Україні.

В Україні дуже складно притягнути до відповідальності за Інтернет піратство. Адже суб'єктом правопорушення у таких справах визнають не приватного користувача, а адміністратора мережевого ресурсу, який дозволив і сприяв поширенню контрафакту. Спеціальної норми, що вказує на відповідальність названого суб'єкта, у вітчизняному законодавстві немає. Результат – відсутність слідчої і судової практики. Це і є основною проблемою. Однак в Україні все більше правозахисників звертають увагу на Інтернет. Згодом слідчий і судовий апарат змушені будуть напрацювати дієву правозастосовну практику. Значно прискорило б цей процес прийняття спеціального Закону, щодо регламентації роботи Інтернет-сервісів.

УДК 343.1

ЩЕРИЦЯ С.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет
shchieritsia@mail.ru

ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНА ДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ

У кримінально-процесуальній науці інтерес до проблем, які пов'язані з дією кримінального процесуального закону, існує давно. Окремі аспекти цієї теми розглядалися у працях відомих юристів кінця XIX – початку XX ст. (Л.Є. Владимірова, М.С. Духовського, І.Я. Фойницького та ін.). На теренах сучасної України ці питання не втрачають своєї актуальності.

Сфера дії кримінального процесуального закону, його юрисдикція визначається законом з урахуванням норм міжнародного права. Як відомо, загальне правило полягає в тому, що держава здійснює повну юрисдикцію в межах своєї території та обмежену – у межах виключної економічної зони моря та континентального шельфу, а також відносно своїх громадян за кордоном.

Територіальний принцип дії кримінального процесуального закону має виняток – екстериторіальність, в основі якої лежить поширення дії закону держави за її межі. Це юридична фікція, згідно з якою певні частини території держави, певні групи осіб визнаються такими, що підпадають під сферу дії закону тієї держави, до якої вони належать. При цьому це не означає, що територія, зокрема, дипломатичного представництва, повністю виключається з території країни перебування і тим більше не є частиною території представленої країни. Ні будівля представництва, ні його територія не вилучаються з території держави перебування. Їх вилучення з місцевої юрисдикції має обмежений, функціональний характер. Таке виключення в юридичній літературі називають дипломатичним (правовим) імунітетом.

Дипломатичний (правовий) імунітет вважається змішаним, оскільки він поєднує в собі норми не тільки кримінального процесуального, а й міжнародного права. Імунітет поширюється на території дипломатичних представництв і консульств, а також – на підставі міжнародних договорів – на особовий склад воєнізованих з'єднань на території іншої держави.

На жаль діючий кримінально-процесуальний кодекс України, регламентуючи дію кримінального процесуального закону у просторі (ст.4 КПК України), не вказує на наявність імунітету дипломатичних і консульських установ від юрисдикції України. Тому таке питання є неврегульованим на даний час, та потребує відповідних доповнень до статті 4 КПК України.

Таким чином, дія кримінального процесуального закону України у просторі здійснюється за такими правилами. Кримінальний процесуальний закон України діє на усій території України та об'єктах, що прирівняні до неї за правовим статусом, а також – з урахуванням норм міжнародного права – на території дислокації українських військових баз, дипломатичних і консульських установ України на території інших країн. Виключенням є ділянки території України, що зайняті дипломатичними та консульськими установами іноземних держав і захищені відповідними імунітетами.

УДК 384

МЕЛЬНИК О.Г., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет
somaly7@yandex.ru

СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ В СИСТЕМІ ОСНОВНИХ ДЕРЖАВНО-ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДОВИХ ОРГАНІВ

Розглядаючи державно-владні повноваження судових органів, необхідно підкреслити, що їх специфіка проявляється й у тому, що дія юридичних актів відповідних органів

забезпечується можливістю застосування державних заходів примусового характеру. Як зазначала Подоляка А.М., примус є методами впливу держави на свідомість, а через неї – на права і поведінку людини. Якщо акти органів не виконуються чи порушуються, вони можуть бути підтримані мірами державного примусу.

Суд також може застосовувати державний примус в контексті конкретної справи. Більше того, закон лише судові надає право здійснювати від імені держави примус за скоєння кримінальних правопорушень, тобто злочинів. Примусовий характер судової діяльності так чи інакше проявляється також в цивільному і в адміністративному процесі.

У свідомості широких мас суд з давніх часів ототожнювався з застосуванням насилля, покарання, жорстоких санкцій. На ранніх етапах розвитку держави він дійсно виконував функції «ката» і «жорстокого монстра». У період первинного нагромадження капіталу функції суду були представлені як єдиний «виховний» засіб: застосування батога – грубої сили, яка не переконує, але залякує.

Разом з тим, такий інквізиційний характер зовсім не притаманний природі суду. Його сутність адекватна характеру правової держави, вона відображає діяльність з захисту громадян від свавілля та беззаконня, зі здійснення соціального контролю за законністю методів боротьби проти злочинності, з застосування рівного закону до нерівних людей і забезпеченню індивідуалізації абстрактних правил у конкретних життєвих обставинах.

Для реалізації цих завдань застосовується судовий примус, але його застосування достатньо чітко обмежується, з однієї сторони, процесуальними нормами, які забезпечують суворий порядок накладення стягнень, що не властиво позасудовому примусу, а з іншої – межами матеріального законодавства, як встановлення покарання судом понад верхню межу, передбаченої законом санкції або перебільшення розміру відшкодування, яке має бути здійснене особою відповідно до закону і т. ін.

Таким чином, застосування державного примусу у сфері судової влади передбачає набагато менше можливостей для свавілля, ніж здійснення примусу у будь-якій іншій сфері владної діяльності – для позасудового свавілля.

УДК 341.9

НАСТІНА О.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

nastina_olga@ukr.net

ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Сьогодні існує надзвичайно гостра проблема повернення в Україну культурних цінностей, які були передані на міжнародні виставки з Музейного фонду України ще до анексії Криму з його території. Особливого суспільного резонансу набуває справа щодо виставки «Крим: золотий острів у Чорному морі. Греки-Скіфи-Готи».

Чинна нормативно-правова база музейного законодавства дозволяє музеям самостійно вирішувати окремі питання щодо виставкової діяльності. Однак існує поняття цілісності музейних колекцій, також нововведення, за яким лише профільне міністерство повинно остаточно визначати куди і коли має повертатись колекція.

Наразі постала проблема повернення вказаних музейних цінностей на територію України, тому що Крим та Російська Федерація претендую на повернення цих цінностей саме в Крим.

Генеральна асамблея ООН 27 березня 2014 року ухвалила резолюцію «Територіальна цілісність України». Міжнародно-правовий статус України як країни походження культурних цінностей не зазнав жодних змін.

Рекомендації ЮНЕСКО від 1964 року вказують, що будь-яке ввезення на територію країни культурних цінностей дозволяється лише за відсутності заперечень щодо вивезення цих цінностей з боку компетентних органів країни, звідки вони вивозяться.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності, визначає, що держави учасниці Конвенції затверджуються спеціальне свідоцтво на право вивезення культурних цінностей яким посвідчується право на вивезення. Саме держава Україна надавала дозвіл на таке вивезення на тимчасову виставку музейних експонатів Криму, що було оформлене відповідним свідоцтвом на право тимчасового вивезення за її межі з її території.

На наше переконання за таких умов існує єдине вірне рішення: вимагати повернення цінностей до музейних фондів України з місцем розташування поза окупованими територіями. У іншому випадку доцільним є проведення юридичної кваліфікації діяння за Конвенцією ЮНІДРУА від 24 червня 1995 року, де у ст.5 вказується, що «культурна цінність, тимчасово вивезена з території держави-позивача з метою виставки, дослідження чи реставрації згідно з дозволом ... і не повернута відповідно до умов дозволу, вважається нелегально вивезеною...», юридичним наслідком чого є звернення до міжнародних юрисдикційних органів.

УДК 343.125

АДАШЕВИЧ Г.С., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **МОХОНЬКО О.О.**, канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

annamatv@meta.ua

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Законодавцем у 2012 році було введено до вітчизняної системи кримінального законодавства негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД), як окремий інститут процесуальних дій, що проводяться під час досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Поняття та види НСРД закріплено у главі 21 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України. Відповідно до ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК України. За тактикою проведення законодавець виділяє НСРД які пов'язані із втручанням в приватне спілкування та інші види НСРД.

Проведення більшості НСРД пов'язане з обмеженням прав та свобод особи, гарантованих Конституцією України. Саме тому, усі НСРД проводяться за ухвалою слідчого судді, виняток становлять невідкладні випадки, пов'язані з врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого та особливо тяжкого злочину.

Тому, прокурор самостійно або за його дорученням слідчий, у разі проведення НСРД, під час яких були обмежені конституційні права підозрюваного, інших осіб, зобов'язані письмово повідомити цих осіб та захисника підозрюваного про такі обмеження. Відповідне повідомлення повинно бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом. У повідомленні сповіщають про факт тимчасового обмеження конституційних прав особи, розкриваючи при цьому коли, у зв'язку з чим, за яких обставин відбулося обмеження конституційних прав, і у чому саме таке обмеження полягало. Також в повідомленні вказується про подальше використання отриманих матеріалів в доказуванні або про їх знищення.

У ст. 257 КПК України законодавцем передбачена можливість використання інформації про кримінальне правопорушення, отриманої в результаті проведення НСРД, яке не розслідується у даному кримінальному провадженні лише на підставі ухвали слідчого судді. Вважаємо, що надання суду права вирішувати питання про наявність ознак кримінального правопорушення є неприпустимим, адже таке переважне право має лише сторона обвинувачення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що новий інститут НСРД, як ефективний засіб кримінального процесуального доказування, безумовно потребує постійного вдосконалення з урахуванням практики їх застосування правоохоронними органами. Також важливим є усунення суперечностей чинного КПК з іншими нормативно-правовими актами.

УДК 347.211(075)

ФЕДЧУН А.М., студент 3 курсу

Науковий керівник – **ПАХОМОВА А.О.**, канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

fedchunadnriy@gmail.com

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У сучасну епоху, яку називають "інформаційним суспільством", ми є свідками бурхливого розвитку інтелектуальної діяльності людини, яка є складовою частиною безпеки держави, оскільки недостатній інтелектуальний потенціал призводить до її слабкості.

Питання про захист авторського права в мережі Інтернет гостро підіймається у більшості країн світу, на жаль, в Україні йому приділяється мало уваги, тому необхідно знайти оптимальні способи вирішення даної проблеми, спираючись на міжнародний досвід.

Розміщення творів і об'єктів суміжних прав у мережі Інтернет згідно з нормами Закону України "Про авторське право і суміжні права" повинне відповідати двом умовам: 1) доступність для публіки в будь-який час; 2) доступність для публіки з будь-якого місця.

За нормами Цивільного кодексу України, такими умовами для творів є: 1) доступ для невизначеного кола осіб; 2) відображення у загальнодоступних електронних системах інформації.

Контраверсійним є визначення суб'єкта юридичної відповідальності за контрафакцію у мережі Інтернет. Окрім, зрозуміло, особи, котра безпосередньо розміщує твір чи об'єкт суміжних прав у мережі, розглядалась можливість притягнення до відповідальності осіб, які надають хостинг порушнику, а також провайдерів, котрі забезпечують технічний доступ до мережі Інтернет через складнощі з ідентифікацією правопорушника, який протиправне завантажив твори (об'єкти суміжних прав) у цифрову мережу.

У виступі буде зазначено:

- розкриття змісту захисту авторських та суміжних прав в мережі Інтернет;
- виявлення прогалин в законодавстві України стосовно захисту авторських та суміжних прав в Інтернеті;
- дослідження міжнародної практики щодо захисту авторських та суміжних прав в Інтернеті.

Отже, при розробці національної програми захисту авторських прав у мережі Інтернет доцільно було б скористатися загальновідомими і перевіреними на практиці міжнародними методами боротьби з піратством, при цьому врахувавши психологію і менталітет українського населення.

УДК 347.122

ЄФРЕМОВА І.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У СУДІ

З часу реформування цивільного права та процесу, значно збільшилась, і навіть, стала вживаною практика щодо звернень до суду із позовами про захист права на життя, на

охорону здоров'я, на кваліфіковану медичну допомогу, права на свободу та особисту недоторканість, права на повагу до гідності та честі, ділової репутації, та за захистом інших немайнових прав. Також нерідко, а майже кожен такий позов супроводжується із застосуванням права на відшкодування не лише матеріальної, а і моральної шкоди.

Глава 3 Цивільного кодексу України зазначає невичерпний перелік способів, за допомогою яких здійснюється захист в тому числі і немайнових прав, однак самим дієвим, оскільки забезпечується примусовою силою держави, є звернення до суду. Саме суд може вирішити спір різними способами, які визначені у ст. 16 Цивільного кодексу України.

Можливість широкого застосування судової влади для захисту прав, законних інтересів і свобод громадян та організацій передбачена ст. 124 Конституції України, за якою юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають в державі, тобто з цивільних, трудових, земельних, державних, адміністративних, фінансових й інших правовідносин.

Питання захисту судом особистих немайнових прав фізичної особи залишається вкрай актуальним, оскільки відсутність належного правового врегулювання та суперечність окремих положень чинного процесуального законодавства породжує багато проблем при застосуванні передбачених указаними нормами способів захисту, що в більшості випадків позбавляє їх ефективності й істотно ускладнює здійснення судом захисту порушених особистих немайнових прав постраждалої особи.

Необхідними елементами для виникнення цивільних процесуальних правовідносин є:

1) підстава; 2) привід; 3) процесуальні передумови.

Залежно від виду особистого немайнового права в кожному конкретному випадку повинні бути надані обґрунтовані докази, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 60 Цивільного процесуального кодексу України, кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень. Ч. 4 вищевказаної статті, встановлює, що доказування не може ґрунтуватися на припущеннях. А так, повинні бути чіткі підстави, які підтверджуються відповідними юридичними фактами про порушення права позивача. Однак, в законодавстві не прописано чітких правил, щодо порядку порушення та розгляду справ про захист окремих особистих немайнових прав фізичної особи, що в кінцевому результаті призводить до неможливості належним чином задовольнити вимоги позивача.

УДК 342.951

ЛОМАКІНА І.Ю., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Необхідною умовою успішного сільськогосподарського виробництва є інформування сільськогосподарських підприємств про сучасні досягнення науки та техніки, інноваційні технології та передовий досвід у розвитку галузі як на місцевому, регіональному так і на глобальному рівні.

Однією із особливостей адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства є здійснення інформаційної політики у цій сфері із застосуванням заходів державної підтримки. Відомий вислів «Хто володіє інформацією – володіє світом» повною мірою стосується і аграрного сектора економіки. Тому важливим чинником ефективності сільськогосподарського виробництва є можливість своєчасного задоволення інформаційних потреб сільськогосподарських товаровиробників.

Питання адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства не набуло комплексного дослідження. Однак деякі аспекти цієї

проблеми були висвітлені в працях таких вчених: А.І. Берлача, О.В. Гафурової, В.М. Єрмоленка, В.П. Жушмана, М.В. Краснової, В.І. Курила, О.В. Кузьменко, В.З. Янчука та ін.

Отже, адміністративно-правове регулювання інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників передбачає здійснення державою та уповноваженими органами комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов сільськогосподарським товаровиробникам для отримання своєчасної, повної та достовірної інформації з соціальних, економічних та правових питань з метою ефективного здійснення товарного сільськогосподарського виробництва.

На сучасному етапі в аграрному секторі економіки набули поширення такі правові форми отримання інформації як консультування, проведення виставкових заходів, інформаційне забезпечення через засоби масової інформації, проведення науково-практичних конференцій.

Таким чином, на основі викладеного вище можна зробити такі висновки щодо адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні: 1) правові норми щодо інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників містяться в нормативно-правових актах різного рівня, єдиний нормативно-правовий акт відсутній; 2) чинне законодавство закріплює за сільськогосподарськими товаровиробниками право на інформацію, але не містить ефективного механізму його реалізації; 3) у зв'язку з важливим значенням інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників і незадовільним його станом на сучасному етапі доцільним є прийняття Національної програми інформаційного забезпечення розвитку АПК. Зазначена Програма має закріпити комплексний підхід до інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

УДК 3543.125

МОХОНЬКО О.О., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Elena_mohonko@ukr.net

ЩОДО ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України викликало значний ажітаж як в наукових колах так і серед практиків – юристів, у зв'язку з появою новел, яких до цього часу не знав кримінально-процесуальний закон.

Процесуальні норми, на сьогоднішній день, докорінно змінюють систему кримінального судочинства України та визначаються як орієнтир подальшого реформування правової системи в частині процесуального законодавства, системи правоохоронних органів, судів та інших сфер суспільних відносин з метою найефективнішого забезпечення захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Так, поряд з іншими процесуальними інститутами, змін зазнали й підходи до використання спеціальних знань обізнаних осіб як джерела доказу, що надає сторонам кримінального провадження значно ширших можливостей застосування у доказуванні інституту судової експертизи.

З запровадженням елементів змагальності, на стадії досудового розслідування, що за своїм змістом гарантує рівні права сторонам кримінального провадження у наданні такого доказу як висновок експерта. Так, згідно із новим КПК експерта може залучати як сторона обвинувачення, так і сторона захисту.

У відповідності зі ст. 242 КПК експертиза проводиться за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні

спеціальні знання. Статтею 243 передбачено, що сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого.

Крім того, частиною другою цієї статті встановлено, що сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі і обов'язкової.

Поряд з тим експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та в порядку, передбачених статтею 244 КПК.

Отже, виходячи з аналізу вищезазначених норм, під час судового розгляду в якості доказу може бути надано одночасно два висновки, які виконані різними експертами з одних і тих питань, як за дорученням сторони обвинувачення, так і сторони захисту. Поряд з тим у разі залучення експерта стороною захисту самостійно або за її клопотанням слідчим суддею слід мати на увазі, що на вирішення експерту можуть бути поставлені й інші питання, які мають значення для кримінального провадження та судового розгляду.

УДК 351.252(07)

РОСАВИЦЬКИЙ О.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЩОДО ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

Термін «самоврядування» в сучасному його теоретичному розумінні, веде свій початок приблизно з середини ХІХ ст., коли в країнах Західної Європи сформувалася конституційна держава, тобто держава, діяльність органів і посадових осіб якої була реально обмежена конституцією.

Еволюція місцевого самоврядування в Україні – від актів магдебурзького права та Пактів і Вольностей 1710 р. – дає багато прикладів боротьби двох тенденцій: демократичної та авторитарної. Конституція України 1996 р. закріпила демократичний шлях розвитку місцевого самоврядування в Україні, але як показує час і досвід розвитку вітчизняного законодавства самоврядування в Україні і досі має певний ряд проблем, які потребують не тільки належного правового забезпечення, а і реформування в цілому.

Як що провести екскурс у теорію муніципальної демократії, з точки зору новітніх методологічних підходів, звернувши увагу до таких аспектів місцевого самоврядування, як аксіологічного значення місцевого самоврядування у житті окремої особистості, реалізації її прав та свобод, цінності у функціонуванні суспільства в цілому та його ролі у демократичній державі та порівняти із станом місцевого самоврядування в Україні, то можна зробити ряд висновків:

- ефективність місцевого самоврядування на сучасному етапі залежить від реального реформування інститутів публічної влади;

- насамперед стоїть завдання наблизити владу до людей, змінити стиль управління, зокрема органи місцевого самоврядування покликані захищати інтереси територіальних громад і регіону, не будучи занадто зв'язаними на виконанні функцій держави, які повинні виконувати органи державної влади;

- слід сформувати культуру управління місцевими справами незалежно від держави, „без оглядки” на політичний державний курс.

З іншого боку, як показує розвиток інституту місцевого самоврядування в Україні, його неоднозначність зумовлена завищеною політезованістю та непрозорістю проголошуваних за цей час адміністративно-територіальних реформ та широкою практикою державного втручання у справи місцевого значення.

ЗЕМСЬКИЙ Ю.С., д-р істор. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА 2014-2015 рр. ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ КОНФЛІКТ СХІДНОЇ (АЗІЙСЬКОЇ) ТА ЗАХІДНОЇ МЕНТАЛЬНОСТЕЙ

Характеризуючи особливості підступності військової агресії, яку Росія впродовж більше року веде щодо України, військові та політичні експерти, дипломати, журналісти називають її “гібридною війною”. Цим терміном означають цинізм прихованості дій російської влади, яка вперто щораз стверджує – “наших військ в Україні немає”, “це ваш внутрішній конфлікт”, “ми за мир ” і тому подібне. Проте, насправді, Росія своїми діями демонструє класичну азійську тактику ведення війни.

Військова справа в Західній культурі та історії – це справа шляхетна, справа лицарів. Честь та гідність вважалися найвищою цінністю, а тому будь-які посягання на них слугували підставою дуелей – відкритого двобою при секундантах-свідках. Війни, зазвичай, оголошувалися, та обґрунтовувалися їхні підстави. Натомість, напасти зненацька, захопити несподівано, вдарити у найслабкіше, незахищене місце – це тактика орди, нею послуговувалися азійські правителі, розв’язуючи війни.

Кілька історичних цитат. Ось, що писав Станіслав Оріховський, застерігаючи польське шляхетство від безпечного спостерігання за діями Османського султана у XVI ст.: “Сулейман за всяку ціну хотів би, щоб ви не вбачали початку війни у фактах захоплення Валахії, спорудження укріплень, завоювання Угорщини. І якщо отак будемо чекати, доки оголосить її відкрито, то будемо найнеобачнішими з людей, шляхтичі! Ніколи, повірте мені, – хоч би й Краків обложив, – не визнає він, що почав проти нас воєнні дії”. А тепер порівняймо це свідчення із цитатами XX ст. та сьогодення.

Нарком іноземних справ Радянської Росії Георгій Чичерін у відповідь на ноту уряду Української Народної Республіки з вимогою припинити наступ російських більшовицьких загонів в Україну писав у січні 1919 р.: “Ніякого війська Російської Соціалістичної Радянської Республіки в Україні немає. Військова акція в Україні в цей період проводиться між військом Директорії і військом Українського Радянського Уряду, який є цілком незалежним. Між Україною і Радянською Росією зараз немає ніяких військових зіткнень”. Подібним чином, Вячеслав Молотов пояснював розв’язання радянсько-фінської війни, заявивши 4 грудня 1939 р.: “Радянський Союз не перебуває у стані війни з Фінляндією і не загрожує фінському народу, оскільки заключив 2 грудня 1939 р. Договір про взаємодопомогу та дружбу з урядом Фінляндської Демократичної Республіки (ФДР), яка створена за добу до того. З погляду СРСР, він застосовує спільні з ФДР зусилля щодо ліквідації джерела війни, розпаленого у Фінляндії її попередніми правителями”.

Прикметно, що подібним чином пояснює теперішню позицію Росії її керівництво. Зокрема, прес-секретар президента Путіна Дмитрій Песков 1 липня 2014 р. заявив: “Росія не є стороною протистояння – це внутрішній конфлікт. І Москва не може говорити ополченцям, що і як їм робити. Але вона може звертатися до ополченців і застосовувати наявний вплив”.

Отож, тактика дій сучасної Росії цілком відповідає традиціям азійських завоювань: підступно й несподівано, приховано, діями якихось химерних “зелених чоловічків” вона з-усіх сил прагне відродити й зберегти авторитет наддержави – впливового гравця міжнародних відносин. Проте, така “гра без правил” природно викликає серйозну настороженість в усьому цивілізованому світі, тож є підстави сподіватися, що поступок агресору у вигляді його умиротворення світове співтовариство уже не повторить.

УДК 348.71

МЕЛЬНИК Л.М., канд. політ. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

milam2015@ukr.net

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ДЕРЖАВИ І ЦЕРКВИ: «СИМФОНІЯ ВЛАД»

В сучасності виявляються проблеми, закорінені в історії, спроби осмислити які здійснювалися нашими попередниками. Тому важливо звернутися до історії задля розв'язання проблем сьогодення. Держава і церква різняться за цілями, проте водночас вони тісно пов'язані між собою. Симфонія влад регламентувала як взаємодію між церквою та державною владою так і відмінності. До сфери таких взаємовідносин належала суспільна моральність, у межах якої таке співробітництво було навіть бажаним. Світська влада за таких обставин сподівалася на духовну підтримку церковної влади; церква ж спиралася на авторитет влади та держави. У взаємодії ці інституції мали спрямовувати життя народу до істинного блага.

Діючи узгоджено, ці соціальні інститути можуть вирішити низку актуальних суспільних проблем, зокрема, сприяти соціальному примиренню, злагоді, взаєморозумінню. «Симфонія влади», сформульована багато століть назад, являє собою такий стан відносин держави і церкви, що націлює нинішнє покоління на стабільність і впорядкованість як на підставу консолідації суспільства.

Класичне визначення симфонії дається в «Епанагозі» – візантійському пам'ятнику права другої половини IX ст. IX-XIII ст. Таким чином, у Візантії остаточно складається той класичний тип церковно-державних відносин, що іменується симфонією, а стосунки Церкви і Імперії обґрунтовуються метафізично: патріарх – це душа, а політична спільнота імперії, в свою чергу, тіло, вони співіснують на догматі про дві природи Христа – людську (*secundum id quod est homo*) і Божу (*secundum id quod est Deus*): «не окремо і не злито». Це значить, що Церква існує не окремо від імперії, а на території імперії. Так і душа існує не окремо від тіла, а разом з тілом, а розлучення душі з тілом значить смерть останнього. Таким чином, Церква, може відділитися від імперії, але це призведе до загибелі імперії, а значить і всього світу, тому що християнська імперія – це втілення всесвіту. Тому питання світського характеру Церква повинна погоджувати з імперією, а остання ідеологічні питання безпосередньо погоджує з Церквою. Висновок Таким чином, симфонія влади – це перш за все основний ідеал православної державності, який практично завжди мав порушення з обох сторін, однак, історичне існування Другого Риму свідчить про принципове визнання симфонії влади як доктрини, метою якої направити в правильне русло державно-церковні відносини, а також співробітництво між царем і патріархом. Взаємодія церковної і світської влади у Візантії у всіх областях підтверджує панування ідей симфонії не лише в теорії, але і на практиці.

УДК 001.53:930.1“20”

КАРПУСЬ Д.О., канд. іст. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

karpusdmitro@ukr.net

ОСМИСЛЕННЯ ТЕРМІНУ “КЛАСИЧНА” НАУКОВА ШКОЛА В СУЧАСНІЙ ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

До найважливіших проблем історичної науки відноситься з'ясування змістового наповнення терміну наукова школа, та власне, причина появи самобутніх наукових шкіл в XIX – на початку XX століття. Незважаючи на те, що словосполучення “наукова школа” доволі часто вживається в українській історичній науці, проблема визначення цього поняття залишається відкритою.

Власне, термін наукова школа може стати предметом самостійного дослідження, ми спробуємо дослідити лише “класичний” тип наукової школи. Яка є найбільш простою за своєю структурою, для якої характерною є зв’язка вчитель – учні. Перша і основна риса “класичної” школи полягає в тому, що така школа формується навколо свого лідера-вчителя. Оскільки школи такого типу формуються здебільшого в вищих навчальних закладах, то зв’язка вчитель – учні є природною. Наступною компонентом є спільна проблематика досліджень. Насправді це означає наявність однієї чи кількох дослідних програм, що розробляються або послідовно одна за іншою, або паралельно. Тобто одна й та ж сама школа може досліджувати кілька проблем, від цього вона не перестає бути школою. Завдання дослідника систематизувати її науковий спадок, визначити основні напрямки наукових досліджень школи. Однією з основних ознак наукової школи вважають “єдині методологічні принципи, концепції”. Приналежність до певної школи передбачає певний консенсус професійну однаковість, узгодженість теоретичних засад, спільність оцінок.

Також представники школи за однією з ознак мають гуртуватися навколо певної організаційної структури (кафедри, наукового товариства, історичного часопису), тобто обов’язковим є наявність певних формальних стосунків між вчителем та учнями. В цьому контексті слід зазначити що надзвичайно важливу роль в формуванні школи відіграє спілкування, як між вчителем і учнями так і учнів між собою. Таке спілкування є важливим аспектом становлення науковця, крім того воно також є джерелом нових ідей. Російський вчений М.Г. Ярошевський стверджує: “Школа – это прежде всего “посвящение в науку”, усвоение ее концептуального и методологического аппарата, ценностных ориентаций и категориального строя”. Власне мета спілкування вчителя з учнями дати “школу” в цьому сенсі слова. Важливу роль відіграє також неформальне спілкування, під час цього спілкування передається стиль мислення вчителя.

Американський соціолог науки Д. Равецц пов’язує виникнення шкіл з стилем думок вченого, навколо якого об’єднуються інші вчені. Значення стиля знаходить своє підтвердження і у вітчизняних дослідженнях. Зокрема дослідник Львівської історичної школи М.С. Грушевського В.П. Педич стверджує, що спілкування вчителя з учнями не зводиться до простої передачі знань та умінь, а більшою мірою полягає в оволодінні його стилем дослідження. Таким чином в основі класичної наукової школи лежить зв’язка вчитель – учні, вона виконує одну чи кілька спільних науково-дослідних програм, має спільну методологію та стиль досліджень, її створення пов’язано з діяльністю певної організаційної структури.

УДК 378.036:78(477)

ОРДІНА Л.Л., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Зростання інтересу до категорії національного в різних сферах життя не може оминати проблему впливу вітчизняного мистецтва на естетичний розвиток особистості. Набуває актуальності питання про значення особливостей українського мистецтва, як складової світової художньої культури, про національне начало у визначенні педагогічних засобів впливу на естетичну культуру особистості.

Мистецькі цінності українських творів значною мірою визначаються широтою художньо-образного відтворення світу. Творчий доробок українських митців позначено розмаїттям тематики змісту, настроїв і емоцій. Висока духовність і гуманістична спрямованість кращих здобутків українського мистецтва знайшли відображення в перебігу широкої гами різнобарвних почуттів. В цілому українське мистецтво вписало яскраву змістовну сторінку в історію світової художньої культури.

Основою формування у студентів національних орієнтирів естетичної оцінки засобами українського мистецтва виступає впровадження у навчально-виховний процес національно-стильових засад пізнання мистецтва, що дозволяє студентам сприйняти українське мистецтво як складову світової художньої культури, а також глибоко проникнути у національну своєрідність індивідуального творчого почерку українських митців. Розробка національно-стильових засад вивчення студентами творів українського мистецтва має відбуватись на заняттях з історії української культури та сучасної філософії і передбачати створення відкритої системи взаємодії між художнім контекстом естетичного збагачення студентів і узагальненої лінії соціального розвитку на подальшу розбудову національної культури.

До національно-стильових засад українського мистецтва віднесено:

- а) широке охоплення національного мистецтва і систематизація матеріалу за історико-стильовими ознаками;
- б) спонукання студентів до емоційного співпереживання українського мистецтва;
- в) усвідомлення національно-стильових ознак творів шляхом порівняльних підходів;
- г) тлумачення мистецьких образів на національно-стильовій основі;
- д) впровадження елементів творчості на національній основі в навчально-виховний процес.

Особливої уваги заслуговують найхарактерніші риси образного змісту, передусім ті, що визначають українське мистецтво як національне надбання авторського світобачення. З-поміж емоційно-різнобарвного діапазону образів чи не найістотніше місце посідає лірична лінія, яку ряд авторів висуває на перший план, аналізуючи непересічні цінності української культури. Гуманістично-змістовні пласти українського мистецтва великою мірою визначено саме підвищеною увагою до людських емоцій, глибиною внутрішніх переживань.

Визначаючи внутрішнє особистісне спрямування ціннісних установок студентів на українське мистецтво варто розглянути національно-вартісну орієнтацію навчально-виховного процесу у вищій школі. Національно-вартісна орієнтація досягається на основі різнобічних знань студентів у галузі українського мистецтва, що сприяє естетичному самовизначенню студентів щодо цінностей української культури.

Педагогічне забезпечення національно-вартісної орієнтації має ієрархічну структуру, яка включає послідовне розширення спонукальних чинників, оцінювальних дій студентів і передбачає: 1) емоційно-образну синхронізацію змісту творчої діяльності з індивідуально-естетичними уподобаннями студентів; 2) духовно-культурну об'єктивізацію оцінювальної позиції студентів щодо національного мистецтва; 3) професійно-сміслову занурення студентів у виконавсько-практичне засвоєння творчості українських авторів.

Оскільки особистість відгукується не на заклики, а на внутрішній голос, педагогічна корекція ставлення до українського мистецтва, подолання національно-знівельованих смаків має відбуватись в процесі особистісно привабливих естетичних цінностей, в результаті виникнення ефекту емоційного резонансу. Духовно-культурна об'єктивізація оцінювальної позиції студентів в галузі національного мистецтва передбачає удосконалення і розширення художнього кругозору студентів в галузі українського мистецтва. Великого значення набуває звертання до філософсько-оцінювальних позицій в процесі занять, вивчення поглядів видатних діячів стосовно культури і мистецтва українського народу.

Підкреслюючи необхідність формування у студентів національних орієнтирів естетичної оцінки, зауважимо, що вибірково спрямовану діяльність естетичної свідомості, підпорядковану завданням національного самовизначення, важливо узгоджувати із виявленням місця українського мистецтва в системі розвитку світової художньої культури. Замикання в національній культурі не тільки обмежує мистецький кругозір, а й спричиняє серйозні перекося в естетичних поглядах. Інтегративні процеси в розвитку світової і національної художніх культур очевидні і об'єктивні. Прагнення до визначення національно-естетичної специфіки вітчизняного мистецтва не суперечить діалогу між різними культурами. Осягнення інонаціонального рельєфніше окреслює національно-специфічне, а заглиблення в національну характерність мистецтва актуалізує можливості естетичного усвідомлення міжнаціональних художніх здобутків.

ОТОТЮК О.В., здобувач

Науковий керівник – **КАРПОВ В.В.**, канд. іст. наук

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв України

ototyuk_oleksand@ukr.net

ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМУ ТА ПОЛІТИКА КОРЕНІЗАЦІЇ (УКРАЇНІЗАЦІЇ) 1920–1930 рр.

До означеної у заголовку тез течії багатогранного комуністичного руху історики цілком справедливо відносять вихідців з Української Комуністичної Партії (більшовиків) України, Української комуністичної партії боротьбистів та Української комуністичної партії. Українська соціал-демократична робітничка партія (УСДРП), а саме відгалуження – “незалежні”, які відкололись у січні 1919 р. від УСДРП були одним із передвісників націонал-комунізму. Її представники поставились із застереженнями до централістичної політики російської компартії в Україні, але визнали потребу організації радянської влади, встановлення “диктатури пролетаріату”, негайного миру з радянською Росією. Голова Генерального Секретаріату Української Центральної Ради В.Винниченко виклав свої міркування щодо можливих варіантів розв'язання питання про владу наступним чином: “... коли в Росії деякі соціалісти-утопісти гадають, що її можна буде перетворити в соціалістичну громаду, то це є захоплення здобутками пролетаріату. Темнота, анархія, невміння користуватися волею ... робить неможливим закріпити здобутки революції ... В Петрограді голодування мас, відсутність дійсної влади, яка задовольнила б маси. Наше завдання – організація і переведення влади на місцях”. Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР), на своєму IV з'їзді у травні 1918 р. у Києві розкололася на ліве крило – боротьбистів (Л. Ковалів, Г. Михайличенко, О. Шумський, В. Елланський, А. Приходько, А. Заливчий, Ю. Мазуркевич, П. Любченко), яке захопило ЦК і стояло на позиціях “радянської форми” влади і праве крило – т.зв. “Центральна течія”. Надалі у своїх політичних творах, вони обстоювали ідею єдності з марксистсько-більшовицьким рухом, проте обстоювали цю ідею на національному ґрунті протягом 1920-х рр., під час українізації. Проте, слідуючи за вказівками російських комуністів, в Україні мали згорнути процес українізації, обмеживши його лише у пропагандистсько-політичних цілях. На цьому використанні української мови можна було б, з точки зору комуністичних провідників, обмежити. Українські націонал-комуністи не збиралися здаватися. На зламі 1924–1925 рр. для них постало питання щодо необхідності починати дійсну українізацію безпосередньо з українізації національного складу та керівництва компартії, регіональних, міських партосередків. Потрібно, вважали вони, проводити дерусифікацію соціально-політичної бази цієї влади – міського робітничого класу. Вирішувати це завдання взявся Народний комісар освіти Української СРР О. Шумський (у 1924–1927 р.). Саме в цей час в царині українського політичного життя з'явилось явище як “шумськізм”. Поряд з тим на початку 1928 р. серед українських комуністів виник новий “ухил” (т.зв. “волобуєвщина”), уособленням якого став молодий український економіст російського походження М. Волобуєв. Він сподівався викрити невідповідність між теорією й практикою більшовиків у царині економіки. На шпальтах часопису “Більшовик України”, М. Волобуєв доводив, що за радянської влади Україна, як і за царя, лишається економічною колонією.

Паралельно цьому ідеї письменника М. Хвильового або “хвильовизм”, були логічно завершеною теорією, за його ж визначенням – комуністичної самостійності. Саме через це М. Хвильового звинуватили у націоналізмі. Після усунення О. Шумського, на посаду Народного комісара освіти компартійний центр поставив одного з своїх “фахівців із національного питання”, провідника ленінської “української лінії” в часи завойовування більшовиками України – М. Скрипника (у 1930–33 рр.). Національно-чутливі українці сприйняли усунення О. Шумського як абсолютно логічний наслідок його діяльності на ниві українізації громадсько-політичного і соціокультурного життя. Розпочався процес загострення боротьби

проти т.зв. “українського націоналістичного ухилу”, що розцінювався як відступ від українізації.

Швидко виявилось, що М. Скрипник підніс справу українізації на “державницький” рівень. Ставши одним з керманців КП(б)У і, відповідно, процесу коренізації, він почав діяти з послідовно-інтернаціоналістськими ідеологічними поглядами під гаслом “Боротьби на два фронти”, як проти російського великодержавного, так і українського місцевого націоналізму. М. Скрипник підкреслював, що головною небезпекою вважає саме російський націоналізм, оскільки, він провокує активну відповідь на нього націоналізм місцевий.

УДК 3.37

НОВАК Я.В., канд. юрид. наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ

Навчальний процес у сучасному вищому навчальному закладі повинен здійснюватися «з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтуватися на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, системі управління та організації праці в умовах ринкової економіки».

Підготовка студентів на правничих факультетах або у вищих навчальних закладах юридичного профілю має будуватись з урахуванням соціального замовлення та бути максимально спрямованою на майбутні фахові потреби правника, формувати такий високий рівень професійної та загальної культури, фахової компетентності, який дозволить підтримувати високий професіоналізм у будь-якій сфері юридичної діяльності на рівні зростаючих вимог суспільства, професійної корпорації, споживачів професійних правничих послуг.

Спектр професійних знань умінь, навичок представника правничої професії сьогодні значно розширився і вимагає від суб'єктів освітньо-правової діяльності найрізноманітніших знань як у власне – правових галузях, так і в суміжних із правом сферах, потребує ґрунтовної загальної та фахової методологічної підготовки, вільного володіння методикою і практикою правових досліджень, сучасним мовним і технічним інструментарієм (перший передбачає вільне володіння кількома мовами у їх різних стильових різновидах, другий – комп'ютерною та іншою технікою, що використовується у юридичній діяльності).

Процес підготовки спеціалістів спеціальності «правознавство» на юридичних факультетах ВНЗ на сьогодні вимагає запровадження таких методик навчання, які повинні поєднувати традиційні і новітні методи навчання.

Останнім часом основна увага приділяється європейським методикам навчання, проте, як свідчить практика, не всі такі методики можна безапеляційно впроваджувати.

Вважається, що запровадження кредитно-модульної системи є важливим фактором для стимулювання ефективної роботи викладача і студента, збільшення часу їх безпосереднього індивідуального спілкування в процесі навчання.

Досить часто можна почути від працівників судових, правоохоронних органів, що студенти-випускники не мають достатньої кількості і якості знань, внаслідок чого не можуть бути відразу допущені до відповідальних завдань.

До недоліків, в першу чергу можна віднести наявність лекційних курсів не підкріплених семінарськими (практичними) заняттями; проведення семінарських занять, методи проведення яких значною мірою залежать від особистих поглядів та навичок окремого викладача тощо.

Крім того, вважається, що методика викладання залежить ще від таких чинників як:

- цільова орієнтація факультету;
- характер викладання;
- рівень викладання.

Важливою умовою, безперечно, є вміння навчати інших, а також рівень педагогічного впливу на студента. Не дивлячись на те, що студенти є повнолітніми, вони також потребують керівництва. Педагогічний на студентів має бути дещо іншого характеру ніж в школі.

Як вважає І. Перетерський, характер викладання повинен враховувати наступні вимоги:

а) комплексність викладання – означає, що юридичні питання повинні формулюватися не ізольовано, в рамках того чи іншого закону чи джерела права, а й у зв'язку із економічними, політичними, статистичними, даними тощо.

б) викладання повинно базуватися на практичному матеріалі. Студенти, по-суті, вже володіють певними юридичними знаннями, які отримані із життя, літератури, телебачення тощо. Їх потрібно лише систематизувати і заповнити прогалини.

в) бюджет часу студента. Це є слабким місцем сучасного студентства. Багато студентів є службовцями чи змушені виконувати випадкову і тимчасову роботу. Завдання, які отримують студенти, повинні перебувати у відповідності із силами та часом студентів. Для цього викладачі різних дисциплін повинні бути взаємно проінформовані про завантаження студентів іншими дисциплінами.

г) дружня атмосфера. На семінарському занятті повинна бути дружня атмосфера, студент не повинен боятися висловлюватись, не боятися сказати дурницю. Відповідно, будь-яких жартів (прямих та непрямих) бажано уникати.

На мою думку, є необхідність звертати увагу під час складання розкладу занять студентів на співвідношення відповідного навчального навантаження на кожен день, уникаючи нерівномірності. Наприклад, не бажано щоб під час складання розкладу занять, були дні із суцільно лекційним або семінарським навантаженням.

Слід також враховувати, що кожна семінарська група студентів має своє «обличчя». Одні групи працюють дружно, із захопленням, бувають групи неактивні, які гірше втягуються в активну роботу. Це свідчить про неможливість «шаблонного» підходу до викладання навіть в межах одного курсу.

Необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін юридичного та суміжного з ним профілю викликає і динамічний розвиток правового знання, збагачення його новими правовими поняттями і категоріями, що спричинює відповідні зміни в системі правових наук, глобальне розширення інформаційно-правового простору та ін.

Класифікувати методи викладання можна:

За видами навчальних робіт студентів (усні / письмові; аудиторні / самостійні / позааудиторні; загальні (колективні) / групові / індивідуальні та ін.;

За джерелом одержання знань і формування навичок і вмінь (лекція, аналіз документа, робота із законодавчою базою, використання наочних засобів тощо);

За ступенем самостійності та характером участі студентів у навчальному процесі (активні, інтерактивні, пасивні);

За рівнем усталеності та новизни (традиційні / класичні, інноваційні / нові / новаторські);

За авторством (оригінальні / авторські, загальні / дидактичні) та ін.

Надзвичайно високу ефективність навчального процесу на юридичному факультеті вищого закладу освіти забезпечує застосування таких методів, форм і прийомів навчальної роботи, як:

- аналіз помилок, колізій, казусів;
- аудіовізуальний метод навчання;
- брейнстормінг («мозковий штурм»);
- діалог Сократа (Сократів діалог);
- «дерево рішень»;
- дискусія із запрошенням фахівців;
- ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого);
- «займи позицію»;
- коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників;

- майстер-класи;
- метод аналізу і діагностики ситуації;
- метод інтерв'ю (інтерв'ювання);
- метод проектів;
- моделювання;
- навчальний «полігон»;
- PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary);
- проблемний (проблемно-пошуковий) метод;
- публічний виступ;
- робота в малих групах;
- тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші.

Завдання створення методик, які б однаково ефективно впливали на процес підготовки фахівців-правознавців є досить актуальним дотепер.

Однозначно, що викладання «за старим зразком» не відповідає вимогам сучасності і потребує принципових змін. Якщо зміст вузівських дисциплін та навчальні плани поступово вдосконалюються, методики навчання, в більшості випадків, залишаються консервативними.

У процесі підготовки студентів виникають певні труднощі в обранні методів і форм навчання, оскільки досить складно зробити однозначний висновок про неефективність традиційних методів навчання і достатню ефективність сучасних. Очевидно, що успіх підготовки студентів буде забезпечений за вмілого їх поєднання.

Різноманіття юридичних дисциплін, до яких відносяться суто теоретичні, історичні і суто практичні вимагає дуже ретельного підходу до створення методик викладання.

Таким чином, можна сформулювати такі основні положення, які потрібно враховувати під час підготовки студентів-правознавців:

- ефективне поєднання традиційних і сучасних методів навчання;
- застосування різних підходів для засвоєння загальнотеоретичних та загальноісторичних і галузевих юридичних дисциплін;
- потреба впровадження сучасних методів, форм і прийомів навчальної роботи;
- використання різних методик навчання;
- комплексність викладання;
- зв'язок теоретичних знань із практичними;
- створення сприятливої атмосфери в аудиторії;
- врахування бюджету часу студентів під час планування самостійної роботи;
- використання сучасних електронних технологій у навчальному процесі;
- обов'язкове підкріплення теоретичних знань практичними завданнями (з тих дисциплін, де це можливо);
- складання навчальних розкладів із врахуванням рівномірності щоденного навантаження студента;
- врахування рівня середнього студента при проведенні навчальних занять;
- уникати «шаблонних» методів щодо викладання дисциплін серед студентів різних курсів.

УДК 94(477.8)

МАКАРЧУК В.В., аспірант

Науковий керівник – **ЗАХАРЧЕНКО П.П.**, д-р юрид. наук
Київський національний університет ім.Тараса Шевченка

НАБІР РЕЄСТРОВИХ КОЗАКІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ У XVI СТ.

Реєстрові козаки – частина українського козацтва, прийнята на воєнну службу польсько-литовською владою і записана в окремий список – реєстр відіграли вагому роль у становленні державотворчих традицій на українських землях.

Важливим є сам факт, що уряд прагнув використати козаків у своїх власних інтересах. Саме шляхом встановлення заборон при доволі слабкій виконавчій владі в Речі Посполитій ставало дедалі важче повернути козаків від своїх степових промислів і здійснення морських походів, які супроводжувалися сутичками з ординцями. Тому уряд став планувати і вживати заходи для вирішення так званого "козацького питання" [4, с. 64].

В 1499 р. литовський князь Олександр видав уставну грамоту, щоб зі степових промислів козаків стягувати «на замок» Києва данину рибою [1, с. 70].

На початку Лівонської війни (1558–1583) виникла гостра необхідність у поповненні війська. Київський воєвода К. Острозький і черкаський староста О. Вишневецький закликали козаків на службу "за даток і живність" [1, с. 141].

Український історик В. Щербак так описує перші спроби набрати козаків на державну службу: «Південноукраїнські старости вбачали в козаках єдину реальну силу в боротьбі проти татарської агресії, про що неодноразово доповідали урядовці. З їхньої ініціативи на засіданні державної ради Великого князівства Литовського в 1524 р. розглядалося питання про прийняття заgonу козаків для несення прикордонної служби. Передбачалося виділення з казни на ці потреби грошей. Втілення в життя цього задуму доручалося київським державцям С. Полозовичу та К. Кмітичу... Відсутність коштів стала основною причиною провалу урядового проекту. Але ідея охорони південного прикордоння силами козаків збереглася» [4, с. 64].

Про перші спроби набору козаків Д. Яворницький наводить наступне – «Король Сигізмунд Август, винуватець політичної унії, як і кожний польський шляхтич, дивився на козаків як на перешкоду в управлінні краєм, як на людей зайвих. Щоправда, Сигізмунд Август надав шляхетські права небагатьом українським козакам, тим, які становили незначні села на півночі Київського й Волинського воєводств. Звичайно, король не бажав цілковитого знищення і всіх тих козаків, які не отримали прав шляхти, та все ж він зовсім не співчував усьому українському козацтву й зовсім не збирався сприяти його подальшому зростанню. Уряд Сигізмунда Августа потребував козаків лише під час війни, але в ті часи Польща вела війну на півночі, куди козаки йшли вельми неохоче. З турками та їх кримськими васалами Польща тоді намагалася триматися мирно. Отож козаки виявлялися зайвими і навіть шкідливими для польського уряду, оскільки вони нерідко поповнювалися людьми надто неспокійними, буйними, неосілими, людьми, що відзначалися безкарністю, не платили податків і повинностей, людьми, що завинили перед законом, але яких «не було як притягати».

1572 р. король Сигізмунд Август доручив коронному гетьману Ю. Язловецькому вибрати кращих із українських козаків на королівську службу. Вибрані козаки отримували з королівської скарбниці платню; їх вилучили з-під влади старост і підпорядкували безпосередньо коронному гетьманові. А для вирішення суперечок між осілими мешканцями й козаками було призначено козацького старшого, Я. Бадовського, шляхтича з Білої Церкви. Старший мав право судити й карати підданих, звільнених з-під юрисдикції місцевих властей, крім випадків насильств і грабунків; будинки старшого, його ґрунти й городи були вилучені із замкового й міщанського присуду, з нього не брали податків, якби він надумав у своєму домі тримати на продаж горілку, пиво, мед та ін.; лише по військовій лінії старший підкорявся коронному гетьманові» [5, с. 276].

Політику набору козаків на державну службу продовжив правитель Речі Посполитої Стефан Баторій, який у 1578 р. збільшив реєстр до 600 козаків, а також, як зазначає французький дослідник козацтва П. Шевальє, «він віддав їм місто Трахтемирів над Борисфеном разом з його околицями, яке мало служити для козаків військовим центром, призначив їм гетьмана й дав йому право набирати офіцерів, для командування над козаками, надавши першим, крім плати, привілеї та вольності» [3, с. 24].

П. Симоновський вказує також, що таке військо завжди було вірне польській державі, поляки ж, коли був живий Стефан Баторій до них не втручалися.

Після смерті С. Баторія, коли королем став Сигізмунд III, почалися утиски козаків: «польські магнати почали відбирати в козаків землі, навертати їх собі в підданство, самого

гетьмана підпорядкували коронному гетьман, посади в містах роздали корінним полякам. Тому в 1587 р. козаки на чолі з гетьманом Підковою повстали» [2, с. 10].

Отже, залучення козаків на державну службу сприяло легітимізації козацького стану - юридичному визнанню прав, привілеїв та обов'язків. На нашу думку, розкриття генези станових ознак можливе лише через розкриття витоків та механізму творення їхніх основних елементів. В історії українського козацтва вони безпосередньо пов'язані з державною службою. Характер останньої вплинув на зміст козацьких прав і привілеїв, які визначали місце козацтва в системі соціально-економічних та політичних відносин.

Також запроваджуючи реєстр, польський уряд здійснював свою політику щодо козацтва. Але реєстр не лише не розв'язав, а й загострив козацьку проблему для держави. Хоча уряд і прагнув ліквідувати незалежність українського козацтва, перевести його в суто військову категорію, проте був змушений зберегти реєстровому війську елементи козацького права, яка склалася в результаті розвитку козацтва.

Тому реєстрове козацтво відіграло значиму роль у становленні державності в той час на українських землях, оскільки з кінця XVI ст. спостерігалось використання козацького права на волостях реєстровими козаками в процесі становлення власної адміністрації та проведенні власного козацького судочинства.

Список використаної літератури:

1. Архив Юго-Западной России, издаваемый Комиссией для разбора древних актов, состоящей при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – К., 1863. – Ч. 3, т. 1. «Акты о казаках (1500–1648 гг.)» / Под ред. В.Б. Антоновича. – 553 с.

2. Симоновский П.И. Краткое описание о казацком малороссийском народе и о военных его делах, собранное из разных историй иностранных, немецкой – Бишенга, латинской – Безольди, французской – Шевалье и рукописей русских // Чтения Общества Истории и Древностей Российских при Императорском Московском Университете. – М., 1847 г. – № 2. – 159 с.

3. Шевальє П'єр. Історія війни козаків проти Польщі / Пер. з фр. Ю. Назаренко. – К.: Томіріс, 1993. – 224 с.

4. Щербак В.О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. – К.: Вид. дім «КМ Academia», 2000. – 300 с.

5. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків / Пер. з рос. І.І. Сварника. – Львів: Світ, 1990. – 319 с.

ЗМІСТ

Бровко Н.І. Система державно-церковних відносин в Україні на сучасному етапі.....	3
Ковальчук І.В. Об'єднання територіальних громад в аспекті децентралізації влади.....	3
Кравцова К.М. Визначення обігу пестицидів у сільському господарстві як окремого об'єкта адміністративно-правового регулювання	4
Малишко І.В. Становлення перших декретів сімейного законодавства Української РСР	5
Самойлович А.А. Адміністративно-деліктологічна політика	6
Кузьменко Я.П. Поняття та зміст права людини на життя.....	7
Сокиринська О.А. Використання особливостей дослідження крові у криміналістиці	7
Ярмоленко ю.в. Правове регулювання діяльності іноземних інвесторів на підставі договорів про сумісну (спільну) діяльність.....	8
Терещук М.М. Діалектичний метод дослідження юридичної відповідальності.....	9
Пахомова А.О. Права в Інтернет-мережі	10
Щериця С.І. Екстериторіальна дія кримінального процесуального закону	11
Мельник О.Г. Специфіка державного примусу в системі основних державно-владних повноважень судових органів.....	11
Настіна О.І. Повернення в Україну культурних цінностей: міжнародно-правовий аспект	12
Адашевич Г.С. Теоретичні та практичні проблеми реалізації окремих негласних слідчих (розшукових) дій.....	13
Федчун А.М. Правовий захист авторських та суміжних прав у мережі Інтернет	14
Єфремова І.І. Захист особистих немайнових прав фізичної особи у суді.....	14
Ломакіна І.Ю. Деякі аспекти адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні.....	15
Мохонько О.О. Щодо питання призначення та проведення судової експертизи за новим кримінальним процесуальним кодексом України	16
Росавицький О.О. Щодо теоретичних аспектів розвитку самоврядування та його реформування в Україні	17
Земський Ю.С. Російсько-українська війна 2014-2015 рр. як цивілізаційний конфлікт східної (азійської) та західної ментальностей	18
Мельник Л.М. Взаємовідносини держави і церкви: «симфонія влад».....	19
Карпусь Д.О. Осмислення терміну “класична” наукова школа в сучасній історичній науці	19
Ордіна Л.Л. Вплив національного мистецтва на формування естетичних поглядів студентської молоді	20
Ототюк О.В. Ідеї українського націонал-комунізму та політика коренізації (українізації) 1920–1930 рр.	22
Новак Я.В. Особливості викладання юридичних дисциплін у ВНЗ	23
Макарчук В.В. Набір реєстрових козаків на державну службу у XVI ст.	25